

Python: Valg og betingelser

TDT4110 IT Grunnkurs
Professor Guttorm Sindre

Læringsmål og pensum

- Mål
 - Kunne forstå og bruke if-setninger
 - ... sammenlikning av strenger
 - ... nøstede beslutningsstrukturer
 - ... betingelser og uttrykk med logiske operatører
 - ... boolske variable
- Pensum
 - Starting out with Python: Chapter 4 / Chapter 3
Decision Structures and Boolean Logic

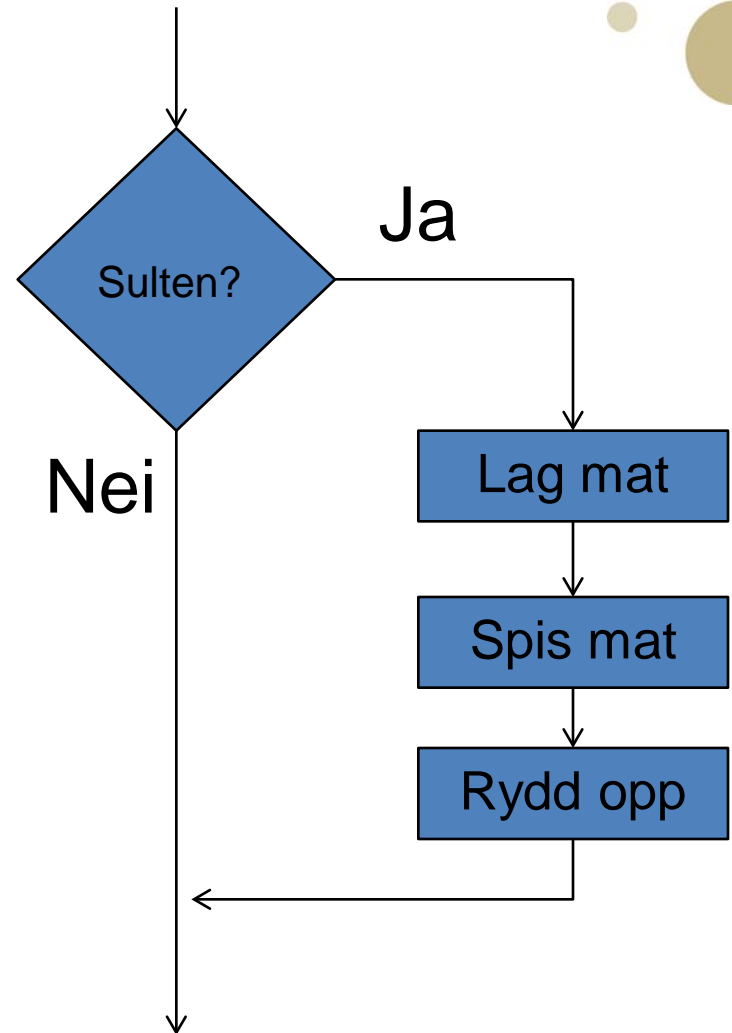
if-setningen

Kapittel 3.1

if-setninger

- HVORFOR trenger vi dette:
 - Ta beslutninger
 - Situasjonsbetingede handlinger
- HVORDAN virker if-setninger
 - Hvis en betingelse er tilfredsstillt, utføres handling (en eller flere kodelinjer)
 - Ellers utføres den ikke
 - Fortsetter deretter med kode som står etter if-setningen
 - **INNRYKK** viser hva som er del av if-setningen og hvor den slutter
- Syntaks:
 - if betingelse:**
 - kodelinje**
 - kodelinje**
 - etc.**

Flytskjema

Betingelser i Python

- *relasjonsoperatører* brukes ofte i betingelser
 - A la de *aritmetiske* operatorene +, -, *, /
 - Kan sammenligne
 - to tall (eller aritmetiske uttrykk som resulterer i tall)
 - tegn, tekster, boolske variable, etc.
- NB: "er lik" i Python: ==
 - (mens = betyr tilordning)

Python	Matematikk	Forklaring
<	<	Mindre enn
>	>	Større enn
<=	≤	Mindre eller lik
>=	≥	Større eller lik
==	=	Er lik
!=	≠	Er ulik

Eksempler på betingelser

Betingelse	Verdi
$4 < 3$	usann (False)
$4 == 4$	sann (True)
$3 != 3$	usann (False)
$3 > 3$	usann (False)
$3 >= 3$	sann (True)

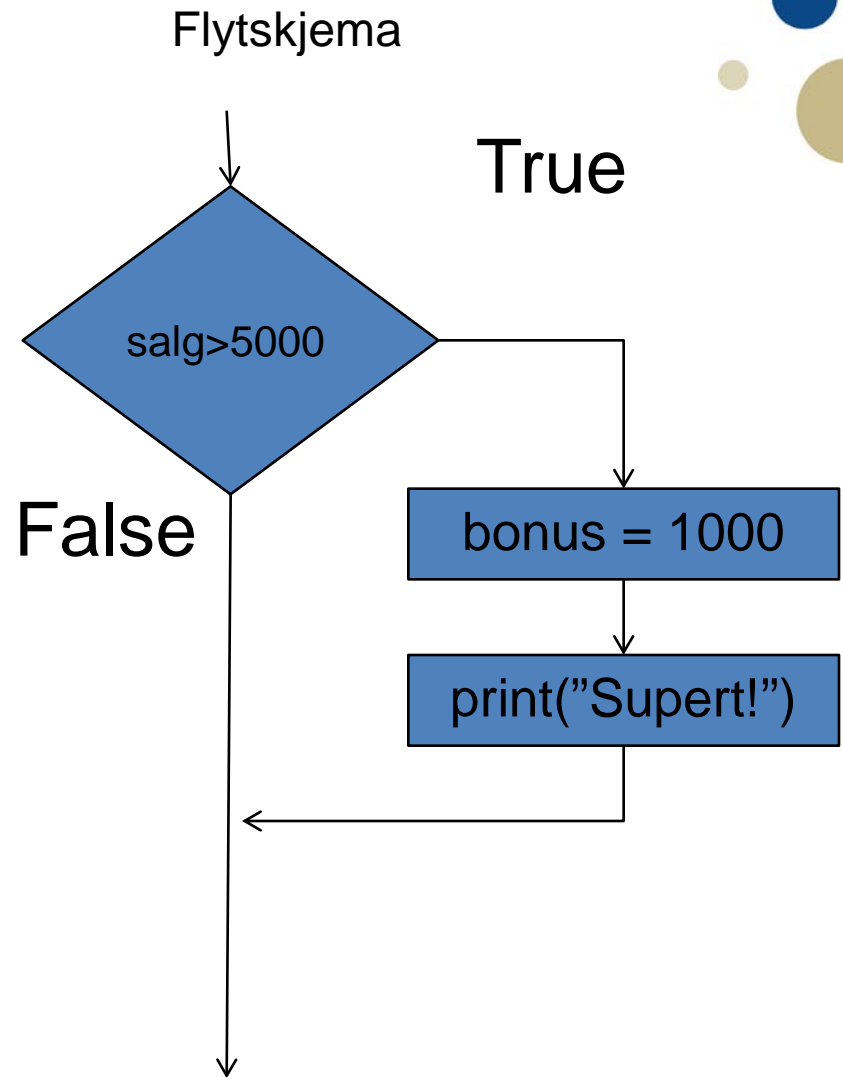
If-setningen

- Eksempel på if-setning:

if salg>5000:

bonus = 1000

print('Supert!')

Nøstede blokker


```
blokken for hovedprog. { # Null innrykk
                        poeng1 = int(input('Poeng spiller 1: '))
                        poeng2 = int(input('Poeng spiller 2: '))
                        if poeng1 > poeng2:
                            blokken for ytre if-setning { # Ett innrykk
                                                            print('Spiller 1 vinner!!!!')
                                                            if poeng1 > poeng2 * 2:
                                                                blokken for indre if-setning { # To innrykk
                                                                                                    print('Det var en knusende seier!')
```


if-else uttrykk

Kapittel 3.2 / 4.2

if-else uttrykk

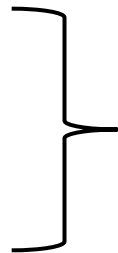
- Et **if-else** uttrykk vil
 - kjøre en blokk av kode hvis betingelsen er sann (True)
 - og en annen blokk av kode hvis betingelsen er usann (False).
- Velge mellom to alternative handlinger / kodeblokker
- Altså:
 - Det vi skal gjøre hvis betingelsen er **sann**:
 - puttes under **if**...
 - Det vi skal gjøre hvis betingelsen er **usann**:
 - puttes under **else**...
 - Det vi skal gjøre uansett om betingelsen er sann eller usann
 - Gjøres enten FØR hele if-else-setningen starter
 - Eller ETTER at hele if-else-setningen er slutt

if-else generell kode

if betingelse:

kode
kode
etc.

Denne kodeblokk blir utført
hvis betingelsen er **sann**

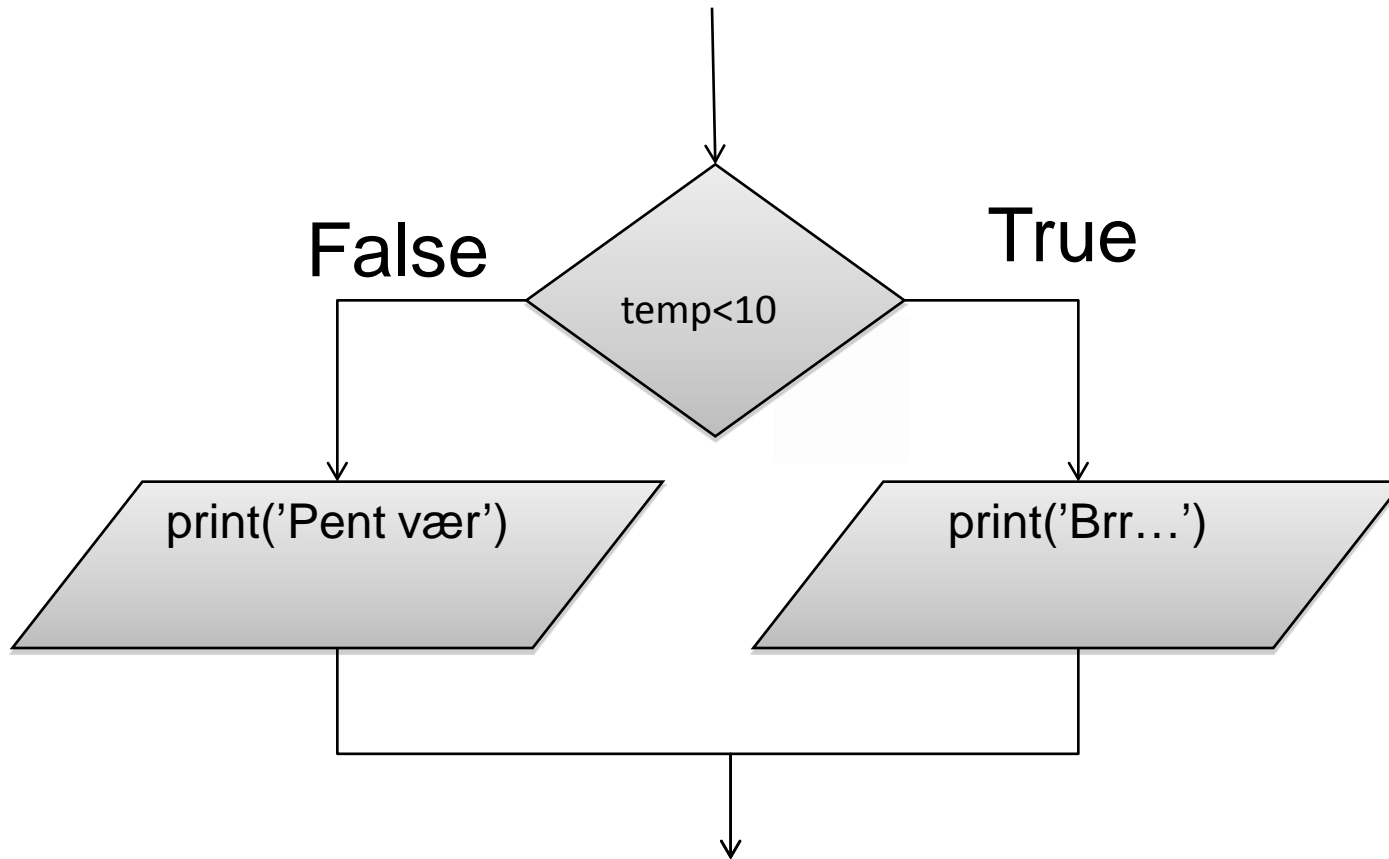
else:

kode
kode
etc.

Denne kodeblokk blir utført
hvis betingelsen er **usann**

if-else flytskjema

if-else kodeeksempel


```
temp = int(input('Temperaturen er :'))  
if temp<10:  
    # Betingelsen er sann  
    # Innrykk for kodeblokka  
    print('Brrr!')  
else:  
    # Betingelsen er usann  
    print('Pent vær')
```


Oppgave: if...else

- Skriv et program som sier om et år var vanlig eller skuddår:
 - INPUT: årstallet
 - OUTPUT: om det er vanlig eller skuddår
 - Bruk if-else-setning for avgjørelsen
- Enkel start: Reglene som gjaldt 8 e.Kr – 1582:
 - *Et år er skuddår hvis årstallet er delelig på 4*
 - Eks.: 800 og 1580 var skuddår, 1002 og 1581 ikke
- HINT: for å sjekke om tall går opp, bruk modulo
 - Eks.: `tall % 4 == 0` gir `True` hvis tallet er delelig på 4

Sammenlikne strenger

Kapittel 3.3 / 4.3

Sammenlikning av to variabler som inneholder strenger

- Variabler som inneholder tekststrenger kan sammenlignes på lik linje med tall.
- Eksempel på å sjekke om to variabler er like:

```
navn1 = 'Peter'  
navn2 = 'Pelle'  
if navn1==navn2:  
    print('Samme navn!')  
else:  
    print('Forskjellige navn')
```


Sammenlikne variabel og streng

- Sjekke om en variabel inneholder en tekst:

```
passord = input('Skriv inn passord: ')
```

```
if passord == 'Nuff':  
    print('Riktig passord')  
else:  
    print('Feil passord')
```

Sjekke om en streng er større enn en annen streng

- I Python kan du også sjekke om en streng er større (eller mindre) enn en annen streng.
 - Dvs. at en tekststreng har tegn som er representert med mindre eller større verdier enn i den andre strengen.
 - Alle tegn i Python representerer en tallverdi
- if 'A' < 'B':
 - print('Bokstaven A er mindre enn bokstaven B')
 - # Bokstaven A representeres som 65, B som 66
- Dette vil ofte funke for alfabetisk sammenligning
 - men ikke alltid

ASCII tabellen – tegn representert som tall

1	r	33	!	65	A	97	a	129	l	161	j	193	Á	225	á
2	7	34	"	66	B	98	b	130	,	162	φ	194	Â	226	â
3	L	35	#	67	C	99	c	131	f	163	£	195	Ã	227	ã
4	J	36	\$	68	D	100	d	132	„	164	*	196	Ä	228	ä
5		37	%	69	E	101	e	133	...	165	¥	197	Å	229	å
6	-	38	&	70	F	102	f	134	†	166	‡	198	Æ	230	æ
7	•	39	'	71	G	103	g	135	‡	167	§	199	Ç	231	ç
8	■	40	(72	H	104	h	136	^	168	¨	200	É	232	è
9		41)	73	I	105	i	137	%o	169	©	201	É	233	é
10		42	*	74	J	106	j	138	Š	170	ª	202	Ê	234	ê
11	¿	43	+	75	K	107	k	139	<	171	«	203	Ë	235	ë
12	□	44	,	76	L	108	l	140	œ	172	¬	204	Ì	236	ì
13		45	-	77	M	109	m	141	ll	173	-	205	Í	237	í
14	þ	46	.	78	N	110	n	142	Ž	174	@	206	Î	238	î
15	¸	47	/	79	O	111	o	143	ll	175	¯	207	Ï	239	ï
16	†	48	0	80	P	112	p	144	ll	176	°	208	Ð	240	ð
17	◀	49	1	81	Q	113	q	145	'	177	±	209	Ñ	241	ñ
18	↓	50	2	82	R	114	r	146	'	178	²	210	Ò	242	ò
19	!!	51	3	83	S	115	s	147	"	179	³	211	Ó	243	ó
20	¶	52	4	84	T	116	t	148	"	180	´	212	Ô	244	ô
21	±	53	5	85	U	117	u	149	•	181	µ	213	Õ	245	õ
22	7	54	6	86	V	118	v	150	-	182	¶	214	Ö	246	ö
23	†	55	7	87	W	119	w	151	—	183	·	215	×	247	÷
24	↑	56	8	88	X	120	x	152	˘	184	¸	216	Ø	248	ø
25	‡	57	9	89	Y	121	y	153	™	185	¸	217	Ù	249	ù
26	→	58	:	90	Z	122	z	154	š	186	°	218	Ú	250	ú
27	←	59	;	91	[123	{	155	>	187	»	219	Û	251	û
28		60	<	92	\	124		156	œ	188	¼	220	Ü	252	ü
29		61	=	93]	125	}	157	ll	189	½	221	Ý	253	ý
30		62	>	94	^	126	~	158	ž	190	¾	222	Þ	254	þ
31		63	?	95	_	127	□	159	ÿ	191	¿	223	ß	255	ÿ
32		64	@	96	`	128	€	160		192	À	224	à		

Sammenlikning av to strenger

- Hva skjer her? Hva sammenliknes?
 - Sjekker bokstav for bokstav!

```
navn1 = 'Mary'
```

```
navn2 = 'Mark'
```

```
if navn1 > navn2:
```

```
    print('Mary er alfabetisk etter Mark')
```

```
else:
```

```
    print('Mary er alfabetisk før Mark')
```

M	a	r	y
77	97	114	121
↕	↕	↕	↕
M	a	r	k
77	97	114	107

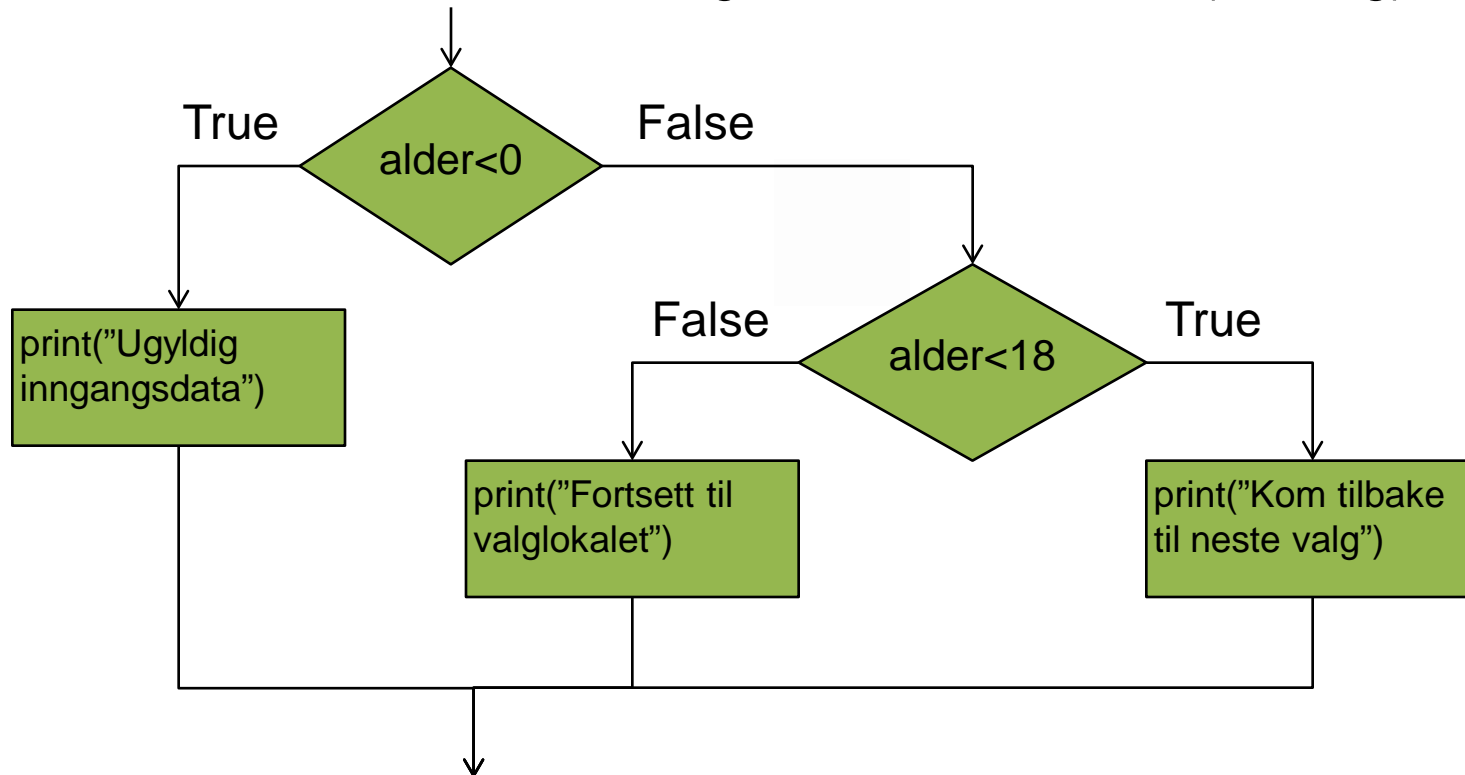

Nøstede betingelser og if-elif-else

Kapittel 3.4 / 4.4

Flytskjema for nøstede if-setninger

- Vi kan skrive flere if-setninger inne i hverandre (nøsting)

Nøsting av if-setninger

- Kodeeksempel på *nøstede* if-setninger:

```
if (alder <0):
```

```
    print("Ugyldige inngangsdata")
```

```
else:
```

```
    if (alder <18):
```

```
        print("Kom tilbake til neste valg")
```

```
    else:
```

```
        print("Forsett til valglokalet")
```

- *innrykk* viser at de indre setningene hører til if-setningen.
- En if-setning avsluttes ved å fjerne innrykk.
- Kan ha flere nivåer med if-setninger inni hverandre.

Bruk av if-elif-else

- Nøsting av setninger kan fort bli uoversiktlig
- Python har derfor `elif` for bedre lesbarhet.
 - `elif` er en forkortelse for **else if** (hvis ikke det ovenfor slår til, så....)

```
if (poeng>=89):  
    karakter = 'A'  
elif (poeng>=77):  
    karakter = 'B'  
elif (poeng>=65):  
    karakter = 'C'  
elif (poeng>=53):  
    karakter = 'D'  
elif (poeng>=41):  
    karakter = 'E'  
else:  
    karakter = 'F'
```

- NB! Kun en av betingelsene vil slå til!

Oppgave: skuddår

- Endre programmet for skuddår
 - I stedet bruke nåværende regler for skuddår (1582-):
 - *Et år er skuddår hvis årstallet er delelig på 4*
 - Eks.: 2012 var skuddår, 2014 er ikke
 - *...men likevel **IKKE** skuddår hvis delelig på 100*
 - Eks.: 1900 var ikke skuddår
 - *...men likevel skuddår hvis det også er delelig på 400*
 - Eks.: 2000 var skuddår
 - Lag kode som tester dette riktig
 - Bruk nøstede if-else-setninger eller if-elif-...-else

Logiske operatorer

Kapittel 3.5

Logiske uttrykk

- På samme vis som vi har sammensatte *aritmetiske* uttrykk kan vi sette sammen betingelser til vilkårlig store uttrykk
- Dette kaller vi *logiske uttrykk*
- Vi kaller "limet" som binder disse sammen for *logiske operatører*
- Python definerer de følgende logiske operatorene slik:

Operator i Python	Forklaring
and	Logisk og
or	Logisk eller
not	Logisk ikke, eller negasjon

Logiske uttrykk (fortsettelse)

- Hva betyr **and**, **or** og **not** i praksis:
 - **and** gir True kun hvis begge sider er True:
 - False and True gir False
 - False and False gir False
 - True and True gir True
 - **or** gir True hvis minst en av sidene er True:
 - False or True gir True
 - True or True gir True
 - False or False gir False
 - **not** gir motsatt sannhetsverdi av den vi hadde:
 - not True gir False
 - not False gir True

Eksempel på logiske uttrykk

- Vanlig bruk er å sjekke at en verdi ligger i et intervall:

`x >= 5 and x <= 10`

- kan også sjekke intervaller på følgende måte:

`5 <= x <= 10`

- Parenteser for større uttrykk med flere betingelser:

`(i >= 1 and i <= N) or (j >= 1 and j <= N)`

Resultatet av logiske utregninger

- En enkel eller sammensatt betingelse kalles et *logisk uttrykk*
- Evaluering av et logisk uttrykk gir enten **True** eller **False**
 - ... men IKKE sann eller usann!

For å få riktige betingelser husk presedens-rekkefølgen:

1. ()
2. ** # Eksponent (opphøyd)
3. *, /, //, % # heltallsdivisjon, rest
4. +, -
5. <, <=, >, >=, <>, !=, ==
6. not
7. and
8. or
9. if - else
10. Lik prioritet: fra venstre mot høyre
 - Bruk parenteser hvis nødvendig
 - De evalueres innenfra og ut

Betingelser: KORREKSJON

- Oppgave: Er denne betingelsen **True** eller **False**?

– $4 < 7$ and not ($3 > 1$ or $8 \geq 9$)

True	and	not	(3 > 1	or	8 >= 9)
True	and	not	(True	or	8 >= 9)
True	and	not	(True	or	False)
True	and	not	True		
True	and	False			
		<u>False</u>			

- ~~Begynn innenfra og jobb utover (inne i parenteser)~~
 - Upresist... ikke slik at parenteser alltid må tas først
 - Men parentesuttrykket må løses før operatoren like foran / bak
- Evalueringsregler:
 - Fra venstre mot høyre, med mindre neste ledd
 - har en operator med høyere presedens på høyre side, eller
 - står i en parentes, som i så fall må evalueres først
 - Kortslutningsevaluering, trenger ikke evaluere høyre side for
 - **False and ??** : blir alltid False
 - **True or ??** : blir alltid True
 - Hvor ?? erstattes med en eller annen betingelse, samme hvilken

En liten test...

Bestem true eller false

Anta at variablene har fått verdier som følger:

$$A = 5, B = 9, C = 12, D = 39$$

Hva blir den boolske verdien av uttrykkene?

- $(B \leq C)$
- $(A > 5 \text{ or } B == 2)$
- $(A + B < C + D) \text{ and } (D \geq 39)$
- $(A > B \text{ or } B > C \text{ or } C > D \text{ or } D > A)$

Boolske variable

Kapittel 4.6

Boolske variable

- En boolsk variabel kan referere til en av to verdier:
 - True eller False.
- Kan lagre at en spesiell betingelse er sann eller ikke.

```
aar=int(input('Skriv inn årstall: '))
skuddaar = aar % 4 == 0      #blir True/False
# N linjer lenger nede i programmet...
if skuddaar:
    antall_dager=366
# ytterligere M linjer lenger nede i programmet...
if skuddaar:
    antall_d_feb=29
else:
    antall_d_feb=28
```

Avslutning if-setninger

- Unngå overflødig bruk av **not** – tungt å lese
- Ved **if else**,
 - skriv helst positiv utfall i **if** og negativt i **else**
- Vi kan ha flere setninger mellom **if ... else**
 - Innrykk avgjør hvor koden hører til
- Typiske feil man kan gjøre
 - Noen setninger kan umulig slå til
 - feil betingelse, eller feil rekkefølge på betingelser
 - Mer enn en setning slår til
 - brukt flere if hvor det skulle vært elif?

Oppgave: Skuddår igjen

- Gjør programmet for skuddår kortere
 - Bruk **and**, **or**, **not**
 - Kan dermed klare oss med en enkel if-else-setning
 - Unngå nøsting eller bruk av **elif**

Oppsummering

- Betingelser i Python: `<` , `>` , `<=` , `>=` , `==` , `!=` , `<>`
- Operatorer for logiske uttrykk: `and` , `or` , `not`
- Logiske uttrykk kan enten bli `False` eller `True`
- if-setninger:

```
if (<betingelse>):
```

```
    <utfør noe>          # HUSK INNRYKK!
```

```
elif (<betingelse>):
```

```
    <utfør noe>          # HUSK INNRYKK!
```

```
else:
```

```
    <utfør noe annet>
```

- Vi kan også bruke nøstede if-setninger
- Innrykk er avgjørende for logikken i programmet

Oppgave: Mer skuddår

- Ekstraoppgave for spesielt interesserte
 - Trene på å lage en stor, sammensatt if-struktur
- Lag et skuddårsprogram med komplette regler
 - INPUT: Årstallet (negativt tall hvis f.Kr.)
 - OUTPUT: Om året var/er skuddår eller ikke
 - Skriv 'f.Kr.' og 'e.Kr.' i stedet for negative og positive tall
- Regler for skuddår:
 - T.o.m. 46 f.Kr.: Ingen skuddår
 - 45 f.Kr. – 9 f.Kr.: Skuddår hvis delelig på 3
 - 8 f.Kr. – 7 e.Kr.: Ingen skuddår (pause)
 - 8.e.Kr. – 1581: Skuddår hvis delelig på 4
 - 1582 –: delelig på 4 men ikke på 100 (unntatt delelig 400)

Neste uke: Løkker (kap.4)

- Aktuelle spørsmål for quiz:
 - «How many times ...» (Checkpoint 4.6)
 - «Rewrite the following code...» (Checkpoint 4.8)
 - «What will the following code display?» (Checkpoint 4.12)
 - «What will the following code display?» (Checkpoint 4.15)
 - «Why should you take care ... sentinel?» (Checkpoint 4.19)
 - «Describe the steps that are generally...» (Checkpoint 4.22)
 - «Which of the following...» (Review Questions Multiple Choice 2)
 - «Each repetition of a loop is known as a(n) _____» (Review, MC 3)
 - «_____ is a keyword that is used...» (Review Questions, MC 12)
 - «In a while loop the keyword continue...» (Review, True or False 3)
 - «Why is it critical that accumulator variables...» (Review, Short Answer 4)
 - «Write a for loop that displays the following set of numbers...» (Algorithm Workbench 3)
 - «Write code that prompts the user to enter...» (Algorithm Workbench 8)
- Noen av disse gis i «kahootisert form»
- Pluss 1-2 helt uannonserte spørsmål, men også om løkker